

НАЦИОНАЛЕН СТУДЕНТСКИ КОНКУРС ЗА НАЙ-ДОБРА РАЗРАБОТКА НА
ТУРИСТИЧЕСКА ТЕМАТИКА на МТИ „Културен туризъм 2022” – Велико Търново.

Тема: Бедняшки “Slum” туризъм

Изготвил: Веселин Иванов Кюранов

специалност: „Икономика на туризма“, втори курс,

ОКС „Бакалавър“, Ф№201832

факултет: „Производствен и търговски бизнес“ ,

катедра: „Икономика и управление на туризма“

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ Свищов

„Изглежда, че чувстваме нужда да отидем навсякъде... стига да можем да платим цената.“

Д-р Дейвид Фенел, Професор по туризъм,
Brock University, Canada

Въведение

Посещаването на райони с градска бедност е нарастващо явление в глобалния туризъм, като все повече и повече заможни пътници избират да посетят най-бедните части на света. Въпреки, че може да се счита за стандартна туристическа практика в някои дестинации, той остава дълбоко противоречива форма на туризъм, която е посрещната с много подозрение и скептицизъм. Все още няма достатъчно изследвания каква е мотивацията за пътуване в бедняшките райони, характеризиращи се с бедност, мизерия и насилие. Въпреки, че е нововъзникваща изследователска област, то практиките при този тип туризъм не се разглеждат само като специфична ниша на туризма, а като емпирични феномени, които свързват редица интердисциплинарни проблеми, вариращи от международно развитие, политически активизъм, изследвания на мобилността до градско регенериране.

Докато масовия туризъм се характеризира с това, че пътуването е начин за отпускане и забавляване, бягство от ежедневието и задоволяване на любопитството, физическо удоволствие и т.н., то бедняшкия туризъм е антитеза на традиционните културни обиколки и вместо да показват на туристите ценни културни артефакти, обиколките в бедняшки квартали показват бедността като порок на съвременното общество. Бедняшкият туризъм все повече тясно се вписва в модела на морален туризъм, който се ръководи от „индивидуални изисквания“, фокусира се върху търсене на познания на други места, желание тези места да бъдат запазени за културно разнообразие и предлага културна различия. Всичко това повдига фундаментален въпрос: Защо туристите се интересуват да видят бедността и нищетата?

На пръв поглед “туризъм в бедняшки квартал” може да изглежда изненадващо и стряскащо, тъй като противоречи на общоприетите представи за това какво правят туристите по време на почивката си. В някои случаи филмите и книгите дори директно предизвикват появата на туризъм в бедняшки квартали. Желанието да видиш и преживееш „нещо друго“ и „да се отдалечиш от ежедневието“, както се очаква в обичайните туристически мотиви, обикновено се отнася до красиви и релаксиращи срещи. Бедняшкият туризъм изглежда не отговаря на тези представи. Това удивление често се отразява в медиите. За да намерят обяснения за тази „необикновена форма на туризъм“, журналистите са склонни да излязат бързо със спекулации относно мотивите на туристите и тези презумпции често са отправна точка на етични дебати относно туризма в бедняшки квартал.

Какво е “Slam” туризъм?

Бедняшкият туризъм по същество е посещение на бедните квартали или по-широко, засегнатите от бедност райони като форма на туризъм. Обикновено това е в чужда държава, която посещават като турист на почивка или бизнес пътуване. Той е вид градски туризъм наричан още гето туризъм и туризъм на бедността.

Любопитството към бедняшките квартали е толкова старо, колкото и самият бедняшки квартал. Сведения за бедняшкият туризъм има и от викториански времена, когато богатите лондончани са търсели зрелищната гледка на нищетата в източната част на града. В Ню Йорк след 1884 г. по-богатите хора започват да посещават Бауъри, Файф Пойнтс и югоизточната част на Манхатън, квартали на бедни имигранти, за да видят „как живее другата половина“. Краят на апартейда в Южна Африка подхранва по-политически ориентиран тип „обиколка на градовете“, а бедняшкият квартал на Рио де Жанейро- Росиня, приема около 50 000 туристи годишно.

Дефиниции за бедняшки туризъм

Все още няма универсална и ясна дефиниция за „slum“, терминът е обект на продължаващи дебати, свързани и формирани от специфични интереси. Първоначално “slum” (“беден квартал”) е жаргонна дума от Ирландски произход, измислена от обитателите на бедняшките квартали. Организацията на обединените нации определя

бедняшкия квартал (slum) като „западнал район на град, характеризиращ се с некачествени жилища и мизерия и без сигурност върху собствеността“ (ООН, 2007 г.)¹. В „Теоретизиране на туризма в бедняшкия квартал“ (Theorizing Slum Tourism) изследователите Евелин Дюр и Ривке Яфе описват туризма в бедняшкия квартал по следния начин: " Туризмът в бедняшките квартали включва превръщането на бедността, мизерията и насилието в туристически продукт. Опирайки се както на алтруизма, така и на воайорството, тази форма на туризъм е сложен феномен, който повдига различни въпроси относно властта, неравенството и субективността."² Макар това да описва туризма в бедняшките квартали, не може да се каже , че дава пълна дефиниция какво всъщност е той. Бедняшкият туризъм е един от най-бързо развиващите се нишови туристически сегменти в света, но също така и един от най-противоречивите, според Боб Ма от Университета на Пенсилвания.¹

Какво включва обиколката на бедняшкия квартал?

През последните две десетилетия бедняшкия туризъм се развива във все по-голям брой дестинации в глобалния юг. Бедняшкият туризъм безпогрешно набира значение както по отношение на икономиката, така и по отношение на броя на туристите. Осъществява се по различни начини, но най-очевидните и утвърдени практики са обиколките с екскурзовод – били те обиколки с автобус, микробус, джип, велосипед или пешеходни обиколки. В някои градове посещенията в бедняшки квартали с екскурзовод вече представляват важен елемент от гамата с предложения, направени от индустрията на градския туризъм.

Много туроператори предлагат „обиколки на бедняшки квартали“ като част от своите пакети. На сайтът AfricanTrails.co.uk има страница, обсъждаща обиколки в бедняшки квартали, някои от техните пакети предлагат посещения в бедняшки квартали в Кения, Уганда, Намибия и др. Обиколките на бедняшките квартали дават възможност на туристите да общуват с други хора от различен произход и насърчава благотворителността. Много обиколки на бедняшки квартали в местните африкански градове включват разглеждане на фабриките за ръчно изработени мъниста от глина, които се продават в близките магазини за подаръци и на улични сергии. Повечето туристически компании предлагат посещение на поне едно местно домакинство и това обикновено е един от акцентите на обиколката.

Reality Tours Travel са друга компания, предлагаща обиколки в бедняшки квартали. Както подсказва името на компанията, те се надяват да предложат „реалистична“ страна на

местата, които туристите посещават. Базирана в Индия, страна с много бедност, нейният лозунг е „Използваме туризма за промяна на живота“. От компанията казват: "Нашите етични и образователни обиколки в бедняшките квартали на Дхарави дават на посетителите уникален поглед върху ежедневието на много мумбайкари, като същевременно разрушават негативните стереотипи, свързани с бедните квартали."³

Бедняшки туристически дестинации

Soweto Housing, Йоханесбург, Южна Африка, август 2009 г. Ланга, Кейптаун, Южна Африка

Южна Африка

Бедняшкият туризъм съществува в цяла Южна Африка. Той е известен още като градски туризъм в слабо развитите градски райони, обикновено населени с цветни хора като резултат от ерата на апартейда и се предлагат като официална туристическа атракция от държавата. Обиколките на бедняшките квартали започват в Южна Африка през 1991 г. по време на последните вълнения на апартейда, когато много хора посещават населени места и не-бели райони в големите градове като Кейптаун и Йоханесбург. Най-гъсто населената черна градска зона в Йоханесбург - Соуето с 3,5 млн. жители, е място, символизиращо потисничеството и борбата срещу апартейда, като целта на туристите е да видят местата на съпротива и къщите, в които са живели символични фигури като Нелсън Мандела и епископ Дезмънд Туту. Въпреки че апартейдът приключва през 1994 г., неговото наследство оставя Соуето като най-бедното предградие в Африка. По време на студентското въстание през 1976 г. само 83% от къщите имат ел.енергия, а 93% нямат течаща вода. Южноафриканските селища все още са видимо разделени на богати, исторически бели предградия и бедни, исторически черни. Около 25% от посетителите на Кейптаун участват в бедняшки обиколки в предградието Ланга. Само в Кейптаун има около 40-50 общински туроператори.

Бедняшки туризъм в Бразилия

Бедняшкият туризъм в Бразилия представлява „обиколки във фавели“. Фавелите са бедняшки квартали или гета, построени в покрайнините на големите градове в Бразилия. В Рио живеят 6,3 милиона души, а от тях 1,4 милиона във фавели. Росиня е най-голямата фавела в Рио де Жанейро, град, където жителите на фавелите съставляват 22,03% от населението.

Местоположението на Росиня до един от богатите квартали в Рио де Жанейро представлява ярък контраст между богати и бедни в града. Населението на Росиня е по-младо и по-малко образовано от другите бедняшки квартали в Рио, което прави насилието основен проблем в тази област. Освен това, поради гъстото си население и липсата на санитарни условия, Росиня, подобно на други квартали в Рио, страда от туберкулоза и други заразни болести. Известно е, че фавелите са опасни зони. Те са пълни с престъпност, насилие и търговия с наркотици, но въпреки това хиляди туристи всеки месец посещават тези райони с любопитство и туристически цели, докато са на почивка в тази красива страна.

Бедняшкия туризъм в Индия

Санджай колония, Делхи, Индия

Дхарави, Мумбай, Индия

Индия е основно място за туризъм в бедняшки квартали, организиране на риалити турове и пътувания, поради високите нива на бедност тук. Санджай колония е малък бедняшки квартал, построен върху 25 акра земя, разположен в южната част на Делхи. Reality Tours Travel предлагат разходки и посещение на малки предприятия, малък храм, джамия и жилищни райони в квартала. Дхарави е местност в Мумбай, Махаращра, Индия,

считана за един от най-големите бедняшки квартали в Азия, вероятно дори най-големият. Дхарави има площ от малко над 2,1 квадратни километра и население от около 1 000 000 души. С гъстота на населението от над 277 136/km², Дхарави е един от най-гъсто населените райони в света. След пускането на британският филм "Беднякът милионер",

Дхарави, Мумбай, Индия

сниман в този квартал, нищетата в индийските бедняшки квартали се появява на екраните на милиони хора, много от които се интересуваха да я видят сами по време на пътуване до Индия. Няколко туристически оператори предлагат обиколки с екскурзовод, показвайки индустриалната и жилищната част на Дхарави и обяснявайки проблемите и предизвикателствата, пред които е изправен квартала. Тези обиколки дават по-задълбочена представа за бедняшките квартали като цяло и в частност Дхарави, набират все повече популярност, броят на туристите нараства всяка година, за голямо раздразнение на властите. Феноменът предизвиква недоволство относно неговата етика и показва неефикасността на правителствените служители и експерти по развитие в Индия.

Бедняшкия туризъм в Индонезия

бреговете на Caliling е в рязък контраст с град Джакарта

претъпкана зона в Бендунган Хилир, Централна Джакарта, 2017 г.

Хората в Индонезия живеят под прага на бедността, когато средните им разходи са 401 220 рупии (27,72 долара) на месец или около 11 000 рупии (0,76 долара) на ден. В столицата Джакарта около 445 квартала попадат в категорията бедняшки, известни като

Rukan Warga (RW) в индонезийската правителствена система, 50% от тях могат да бъдат намерени в близост до реки, докато останалите са разпръснати покрай железопътните линии или под магистралите. От всички тях с крайна бедност се отличават бреговете на река Чиливунг, най-лошият район на бедняшки квартал в Джакарта и цяла Индонезия. Реката би трябвало да е с ширина 50 метра е широка само 8 метра заради складираните масивни купчини боклук. Гледката към бреговете на Чиливунг е в рязък контраст с град Джакарта с непрекъснато строящи се нови сгради и луксозни търговски центрове. Jakarta Hidden Tours (Скрити обиколки на Джакарта) е туроператор и както подсказва името предлага обиколки в скритите райони пълни с бедност на 180-градусова противоположност на известния бляскав Джакарта. Туристите могат да видят в натъпканите полуразрушени къщи многочленни семейства, примирени и лишени от достойнство без доходи, да се срещат директно с хора, които имат тежко заболяване или да подържат недохранени деца. Правителството многократно е правило опити принудително да разсели живеещите в тези райони, прилагало е програми за ограничаване на бедните квартали, но всички усилия са без успех, по една или друга причина жителите винаги се връщат в старите си домове.

Положително въздействие на бедняшкия туризъм

Бедняшкият туризъм *дава представа* за това как бедността може да засегне хората. Туристите са любопитни по природа и ако никога не са живели в бедност е трудно да си представят какво всъщност е тя. Посещението на бедняшки квартал по време на почивка е като отваряне на прозорец към друга реалност, дори за кратко. Този вид туризъм също дава възможност *да се осигури доход* на хората, живеещи в бедните квартали, ако обиколката включва възможност за закупуване на стоки или дарение на пари. Цената на резервация на някои обиколки, чрез дарения от страна на туроператорите отива за подобряване на общността. Така например, Reality Tours Travel благотворително дава 80 процента от печалбите си от обиколки (чрез дъщерната си Reality Gives), за дарения на стоки, компютри, уроци по английски език и различни умения за деца и младежи, живеещи в бедните квартали. Reality Tours Travel е първата компания, която организира търговски обиколки в бедняшки квартали в Индия и към момента е най-голямата, неправителствена организация обслужваща 15 000 туристи годишно. Бързото ѝ нарастване през последните десет години

е отчасти благодарение на успеха на филма "Беднякът милионер", който спечели над 377 милиона долара в световен мащаб.

Отрицателно въздействие на бедняшкия туризъм

Основните критики към този туризъм са, че третира тези, които живеят в бедняшки квартали като животни в зоологическа градина, дехуманизирайки ги, за да могат туристите да видят какво е, преди да се върнат обратно в хотела си. Хората *се чувстват унижавани*, когато ги гледат да правят обикновени неща – миене, почистване, приготвяне на храна, неща, които са лични. Правата им на *уединение и интимно* пространство могат да бъдат нарушени, а животът им превърнат в спектакъл. *Воайорството* е най-честата критика, отправена срещу обиколките на градовете. Основната структура на всяка обиколка включва превоз на туристи до и през градовете. Жителите на градовете признават, че микробусите и автобусите, превозващи туристи през техните градове, имитират сафарита. Посетителите не се интересуват от смислено взаимодействие, те просто искат своята снимка и контактът с местните жители е минимален. Дори когато местните хора участват като домакини получават по-ниско заплащане и често *се чувстват експлоатирани*. Бедняшкият туризъм рядко може да донесе ползи за общността, обикновено ползите са за туроператорите, които се грижат за желанието на туристите да изпитат „автентичното“. Тези обиколки представят бедността като нещо екзотично, а не като много реална опасност за живота на хората, засегнати от нея. Бедняшкият туризъм печели от бедността.

Показването на бедността в дадени държави им създава съответен имидж, което е действителен проблем за правителствата им. Когато Майкъл Джексън посети бедните квартали на Рио през 1996 г., за да заснеме свой видеоклип, властите отговориха с възмущение, вярвайки, че това ще урони имиджа на града и ще застраши бъдещата му кандидатура за Олимпийските игри. През 2010 г. по време на игрите на Британската общност, бедните квартали в Делхи, които не можеха да бъдат преместени навреме, бяха оградени с бамбукови паравани и скрити от посетителите. Това се случва и в Рио де Жанейро, през 2016 г., туристите пристигащи за Олимпийските игри, бяха защитени от комплекса на фавелата Алемао с цветна стена от стенописи, наречена от местните жители „Стената на срама“. Всичко това принуждава правителствата да работят по-бързо, да прилагат различни програми съвместно с местни и чуждестранни благотворителни

организации, за подобряване на условията на живот в тези райони. В заключение може да се каже, че бедняшкият туризъм на първо място компрометира имиджа на редица държави като инвестиционна дестинация, това е реалния проблем за правителствата, а етичната страна остава на заден план.

Етиката на бедняшкия туризъм

Когато се разглеждат плюсовете и минусите на туризма в бедняшките квартали става ясно, че съществуват етични въпроси доколко е морално компании да организират турове в бедняшки райони, жителите да дефилират като част от атракция за която е платено. Желанието да се видят хората, живеещи в бедност, веднага поражда опасения относно етиката на този туризъм. Обвинението във воайорство често се отправя срещу туристите от бедните квартали. Бедняшкият туризъм е силно критикуван в публичните дискурси и морално оценяван в медиите. Туристите от бедняшките квартали от север са критикувани като неморални зяпачи, а туристическият поглед върху бедността се сравнява с посещение в зоопарк и се оценява като отвратителен. В същото време се променя представата за бедността, като изправят посетителите пред нея им показват, че колкото и бедни да са хората, навсякъде споделят едни и същи мисли и емоции. Хората, които живеят в бедност в бедняшки квартали, са истински, реални хора с нелека съдба. Туристите са любопитни да видят друг начин на живот, вярват че посещавайки бедни райони помагат и в същото време осъзнават, че собствения им живот е далеч по-добър. Етиката е съмнителна, но определено има начини бедняшки квартал да бъде посетен, без това да е нещо негативно.

Посещението на такива места увеличава познанията и осведомеността за живота на друго по-задълбочено ниво. Бедността няма да изчезне с игнориране или като е пренебрегвана, хората не трябва да чувстват вина ако живеят по-добре от тези в гетата. Зезиньо да Росиня, жител на фавела в Рио де Жанейро казва: " Аз не съдя хората, които идват, те потвърждават, че съществуваме. Не ме е срам да живея във фавелата и хората не трябва да се срамуват да идват и да я посетят. Всичко, което молим, е, моля, не ни снимайте, сякаш сме животни и не се страхувайте, ако ви кажем здравей на улицата."⁴

Има много признаци, че туризма в бедняшките квартали се променя. Създават се повече благотворителни организации за разпределяне на събраните печалби, отрицателните стереотипи се оспорват и местните хора стават все по-активни. Занаятчиите се насърчават

да продават работата си на туристите на справедливи цени, а самите туроператори започват да разбират, че туризъм в бедняшки квартал не е като масовия туризъм: не е нужно винаги и постоянно да включват обиколките в пакетите си като вид атракция. Много посетители се връщат, за да участват като доброволци в социални проекти или да стартират свои собствени програми във фавели.

Заключение

Макар бедните квартали да изглеждат далечни, всъщност те са по-близо до нас от всякога. От време на време виждаме гетата, разхвърляни в перифериите на големите градове, пътувайки с влак или автомобил, от телевизионни репортажи, или документален филм, отразяващ тежкото положение на неговите жители. Трудно е за мнозина в развития свят да приемат тази реалност, прехвърлят я в сферата на чуждото въображение, като обстановка в роман или фон на филм. Породена от ексцесии през последните три века-индустриализация, урбанизация и най-лошите страни на ранния капитализъм, бедността със сигурност е физическа реалност, обратното на съвременното общество и развита цивилизация. Бедния квартал сякаш се противопоставя на прогресивните процеси на общественото подреждане и планиране. Обиден е за естетика на развития свят и фокусира върху социални проблеми – неграмотност, безработица, престъпност, злоупотреба с наркотици и т.н.. Независимо от тяхното местоположение, бедняшките квартали- най-окаяните, неморални и напълно забравени места на земята, са мощно предупреждение за това къде обществото не желае да бъде.

Бедняшкия туризъм показва грозните процеси на приемственост от човешкото наследство, не само в самите бедняшки квартали, но и в начина, по който съвременните общества могат да продължат да извличат воайорско удоволствие от съществуването на мизерия и човешката деградация. Реалността на бедняшкия квартал е оформена и поддържана от сложна глобална система, с която е трудно да се справим и дори да разберем. Въпреки това, подобни трудности не трябва да ни възпират от опитите да изкореним очевидно морално погрешното състояние на бедняшкия квартал. Чрез придобиването на по-задълбочено разбиране на туризма в бедняшките квартали, ние всъщност участваме в процес на самоанализ, който може само да допринесе за крайната цел за изкореняване на бедността и причините, които я създават.

ИЗТОЧНИЦИ:

1. Ma, Bob. (2010). "A Trip into the Controversy: A Study of Slum Tourism Travel Motivations." 2009-2010 Penn Humanities Forum on Connections
 2. Eveline Dürr and Rivke Jaffe, Theorizing Slum Tourism: Performing, Negotiating and Transforming Inequality October 2012
 3. Reality Tours & Travel <https://realitytoursandtravel.com/>
 4. Leyla Giray Alyanak, The Pros and Cons of Slum Tourism: Crass Voyeurism or Enlightened Travel? ; 2016 <https://www.women-on-the-road.com/slum-tourism.html>
- Fabian Frenzel (Oxford Brookes University, Oxford, UK), Ko Koens (Hoge school In Holland, Netherlands) and Malte Steinbrink (Universität Passau, Germany) Book January 2012 Slum Tourism: Poverty, Power and Ethics.
- David J. Edelman¹, Diah Setyorini Gunawan² Managing the Urban Environment of Jakarta, Indonesia Published: March 3, 2020; ¹School of Planning, College of Design, Architecture, Art and Planning, University of Cincinnati, Ohio, USA, ²Faculty of Economics and Business, Jenderal Soedirman University (UNSOED), Purwokerto, Central Java, Indonesia <https://www.scirp.org/html/3-1150444-98650.htm>
- Amitav Acharya, Washington, DC. "Are democracies better at reducing poverty?", The Jakarta Post December 2021 <https://www.thejakartapost.com/>
- RYAN HURST; SOWETO, SOUTH AFRICA, 2009 <https://www.blackpast.org/global-african-history/soweto-south-africa-1904/>
- Express News Service Mumbai Housing stock for the poor and its constant change of usage in Mumbai, India, January 2014 <http://sdinet.org/>
<https://independenttravelcats.com/travel-research-slum-tourism-how-do-the-locals-feel-about-this-practice/>
- Fabian Frenzel Virtual Tourism in Rio's Favelas, 2020 <http://slumtourism.net/>
- WikipediA, Slum tourism https://en.wikipedia.org/wiki/Slum_tourism